

9. **PLANINSKI PEJZAŽ**, oko 1923.
ulje na platnu, 70 x 130 cm
sign. dlu: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
10. **ROMANIJA**, oko 1924.
ulje na platnu, 58 x 93 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
11. **JESEN NA ROMANIJI**, oko 1924.
ulje na platnu, 76 x 99,5 cm
sign. dlu: PETAR SAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
12. **TRGOVKE**, oko 1924.
crtež tušem i akvarel, 67,5 x 47 cm
sign. ddu: u kartuši: P. SAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
13. **SELJAK IZ OKOLINE SARAJEVA**, 1924
crtež tušem i akvarel, 62 x 41 cm
sign. ddu: u kartuši: P. SAIN 1924
vl. Muzej grada Sarajeva
14. **STARI MUSLIMANI PIJU KAFU**, 1924.
crtež tušem i akvarel, 62 x 92 cm
sign. dlu: u kartuši: P. SAIN 1924
vl. Muzej grada Sarajeva
15. **MOTIV IZ MOSTARA**, oko 1928.
akvarel, 40 x 26 cm
sign. ddu: SAIN S. P.; dlu: Mostar
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
16. **RAVNA PLANINA**, oko 1928.
akvarel, 38 x 28 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
17. **ZIMA**, oko 1928.
akvarel, 53,5 x 51,5 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
18. **RAJSKI DO (KOD TRNOVA)**, 1928.
akvarel, 20,5 x 30,5 cm
sign. ddu: P. Š. 1928
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
19. **DUĆAN IBRAHIMA BEHAGIĆA**, oko 1932.
akvarel, 58 x 40 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
20. **PRENJ — SIVADIJE**, oko 1932/35.
akvarel, 31 x 46,5 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
21. **SAMARDŽIJA**, oko 1932/39.
akvarel, 41 x 60 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
22. **TRGOVKE**, oko 1932/39.
akvarel, 57 x 40 cm
sign. ddu: P. SAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
23. **SLASTIČAR**, 1932/39.
akvarel, 60 x 40 cm
sign. ddu: P. ŠAIN
vl. Muzej grada Sarajeva
24. **BOZADŽIJA**, 1932/39.
akvarel, 59 x 41 cm
sign. dd: P. ŠAIN (ćir.)
vl. Muzej grada Sarajeva
25. **SELJACI MJERE ŽITO**, 1932/39.
akvarel, 56 x 40 cm
sign. dd: P. ŠAIN (ćir.)
vl. Muzej grada Sarajeva

PETAR ŠAIN

organizatori: Muzej grada Sarajeva
Umjetnička galerija BiH

tekst: Miroslava Gašparević-Đipa

štampanje: DES Sarajevo

Krajem prve, a posebno u drugoj deceniji XX stoljeća, mnogi mladi bosanskohercegovački umjetnici vraćaju se u zemlju sa diplomama umjetničkih škola i akademija značajnih evropskih centara. Ovoj pionirskoj generaciji čija je djelatnost označila pojavu domaće likovne umjetnosti na tlu Bosne i Hercegovine pripada i slikar Petar Šain.

Petar Šain rođen je u Mostaru 4. jula 1885. godine. Od 1900—1903. u Zagrebu izučava litografski zanat kod profesora Vladimira Rožankovskog. Od 1903. godine kada odlazi na školovanje u Beč, pa sve do konačnog povratka u Sarajevo 1920. godine, Šain živi i radi u inozemstvu (Beč, Pariz, Minhena, Trst, Venecija, Firenca). Njegov umjetnički izraz formirao se u kulturnoj atmosferi Beča i Minhena, koji su početkom ovog stoljeća središta simbolizma i secesije. Izučavanje grafičkih tehnika usavršava u ateljeu Alphonza Muche u Parizu, a zatim kod grafičara Petera von Halma na minhenskoj Akademiji. O Šainovom izvanrednom vladanju ovim medijem svjedoče brojni radovi nastali naporedo sa njegovim slikama u ulju, među kojima se posebno ističu simbolični, alegorijski prikazi sa bojišta I svjetskog rata.

Još u toku studija Šain se opredjeljuje za slikanje pejzaža, lovnih kompozicija i životinja, da bi se u toku svog plodnog stvaralaštva razvio u značajnog lovnog slikara. Ova tematika upućuje na Minnen, posebno na uticaj poznatog njemačkog animaliste Heinricha von Zügela u čijoj je klasi Šain diplomirao 1913. i dobio Godišnju nagradu Akademije kao slikar životinja.

Po završetku rata Šain jedno vrijeme živi u Italiji, a 1919. vraća se u Sarajevo, gdje se odmah angažuje kao član novoosnovanog Društva umjetnika BiH. Početkom dvadesetih godina započinje dvije decenije dugo najznačajnije i najplodnije razdoblje njegovog slikarstva u kojem će ostvariti seriju izvanrednih planinskih pejzaža. Šainovo slikarstvo nosi

odlike realističkog smjera, ali istovremeno je uočljiv snažan uticaj bečke Secesije i minhenskog Jugendstila, posebno slikara Ferdinanda Hodlera i Giovannia Segantinia. Na ovoj razvojnoj liniji nalaze se i Šainova kasnija djela među kojima velika platna sa lovnim motivima i pejzažima iz ciklusa »Romanija« slikana za Kraljev dvor u Han Pijesku pripadaju vrhunskim ostvarenjima u njegovom opusu. U ovim djelima dekorativnost linije i kolorita, neobična kompozicija, snažni kontrasti svijetlo-tamnog, jednostavne forme, upotrebljeni su da otkriju svu poeziju i mističnost planinskih masiva. Zatvoren prema tadašnjim stilskim pravcima, Šain stvara »anakronistična« djela, usmjeravajući svoja najbolja umjetnička iskustva prema predstavljanju romantičnih motiva planina i prizora iz lova, u kojima se ispoljava njegova težnja ka lirizmu i intimno doživljenoj prirodi. I sam strastveni lovac i planinar, Šain je veliki dio svog slikarskog djelovanja posvetio lovnom slikarstvu nadahnuto dočaravajući atmosferu lovačkog života. U neposrednom dodiru sa tajnama planine, ponesen oduševljenjem za život u divljini, on stvara niz skica i crteža sa smislom i ljubavlju za prikazivanje životinja, njihove anatomije i ponašanja. Na osnovu ovih zabilješki slikarevog izravnog doživljaja nastala su njegova velika platna sa scenama iz lova, likovima lovaca, lovokradica i divljači.

Pored planinskih pejzaža, najvrijednijim Šainovim ostvarenjima pripadaju neobične scene ribolova, izvedene tehnikom crteža tušem i akvarela. U ovim djelima virtuozne tehničke izvedbe Šain razvija čudan »maniristički« stil, kroz stapanje realizma i iluzije, fotografske uvjerljivosti i metafizičke atmosfere. Likovi ribara jednostavnih oblika, naglašenih kontura i mirnih pokreta, otkrivaju zaseban hermetičan svijet na granici između stvarnog i mističnog.

Istovremeno sa djelima u kojima je ispoljena težnja za prevazilaženjem objektivnog registriranja realnosti, gdje je naglasak na emotivnom i kontemplativnom, nastaje bezbroj Šainovih realistički koncipiranih žanr-scena zasnovanih na direktnoj opservaciji svakodnevnog života. Život koji se odvijao na sarajveskoj čaršiji snažno je privlačio racionalni dio Šainove ličnosti, sklon egzaktnoj opservaciji i analizi. Ovo je, udruženo sa njegovim crtačkim talentom i smislom za tačno fiksiranje materijalnih pojedinosti, uticalo na njegovo opredjeljenje za žanr.

Šain se vremenom razvio u sigurno najoštrijeg i najprednijeg posmatrača svakodnevnog života bosanskog čovjeka — seljaka, trgovca, zanatlije — u vremenu između dva rata. Njegovi motivi sa čaršije i pored trivijalnosti i zanatske preciznosti posjeduju draž »neobičnog« koja proizlazi iz samog motiva — egzotičnih fizionomija, nošnji i običaja. Šain ujedno fiksira izgled stare arhitekture, sa vjerno reproduciranim građevinama, dućanima, zanatskim radnjama i njihovom okolinom.

U poslijeratnom periodu Šain se gotovo potpuno posvećuje lovnj temi, ali ovi radovi ne dostižu snagu i poetičnost ranijih ostvarenja. Njegovo uporno odbijanje novih stilova i povlačenje iz savremenih likovnih zbivanja doveli su do čestog zapadanja u manir i ponavljanje.

Petar Šain u najznačajnijem periodu svog stvaralaštva koncentriše svoja umjetnička iskustva na stvaranje djela potpuno zatvorenih prema savremenim stilskim pravcima, ostajući dosljedno vezan za simbolističko-jugendstilski izraz sve do duboko u četvrtu deceniju ovog stoljeća. Danas, kada njegovom djelu prilazimo sa novim istorijsko-umjetničkim stavovima otkrivamo ambivalentan opus unutar kojeg postoje izuzetna razdoblja obilježena u prvom redu serijom izvanrednih planinskih pejzaža. Riječ je o opusu proisteklom iz sinteze idealizacije i realizma stvarnosti, iz istinskog kontemplativnog doživljaja svijeta, što s pravom svrstava Šaina među utemeljivače moderne bosanskohercegovačke umjetnosti.

Miroslava Gašparović-Đipa

1. **SEOSKI DOM**, 1912.
akvarel, 24 x 31,5 cm
sign. ddu: P. Sain 1912
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
2. **JURIŠ**, 1918.
akvarel, 43 x 64 cm
sign. dd: P. SAIN 918
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
3. **LOGOROVANJE**, 1918.
crtež tušem i akvarel, 54 x 81 cm
sign. ddu: u kartuši: P. SAIN 918
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
4. **RANJENIK**, 1918.
pastel, 50 x 42 cm
sign. dd: Sain 918
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
5. **KULA KOD ČAPLJINE**, 1918.
crtež tušem i akvarel, 58 x 42 cm
sign. dd: P. Sain 918
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
6. **RATAJ**, 1918.
crtež tušem i akvarel, 52 x 72 cm
sign. ddu: P. SAIN 918
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
7. **RIBARI**, 1921/23.
linorez, 40 x 55 cm
dd. isp. o: Šain Petar.; dd: P. S; dl. isp. o: Ribari
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo
8. **KRPLJENJE MREŽE**, 1921/23.
crtež tušem i akvarel, 79 x 79 cm
sign. dlu: u kartuši: P. SAIN
vl. Umjetnička galeraja BiH, Sarajevo